

KIRSAL TURİZMİN YEREL KALKINMADAKİ ROLÜ VE YEREL YÖNETİMLERLE OLAN İLİŞKİSİ

**Ahmet GÜVEN¹
Battal DÜLGER²**

ÖZ

Ülkeler kendilerini, değişen ve gelişen dünyada ayakta tutabilmek için kalkınma politikalarına ihtiyaç duymaktadır. Küreselleşmeyle birlikte turizm sektörü ise ülkelerin kalkınma politikalarında önemli bir aktör haline gelmiştir. Özellikle ülke içinde yerel idarelerin kırsal kalkınma araçlarını etkin kullanması hem kırsal kalkınma konusunda hemde bölgenin tanıtımında önemli bir araç olma potansiyeli oluşturmaktadır. Yerel idarelerin kırsal kalkınmayı bu kapsamda önemsemesi ve diğer paydaşlarla etkin kullanması başta yerelin dolaylı olarak da ülkenin ekonomik kalkınmasına olumlu katkı sağlayacaktır. Günümüzde insanlar şehir hayatından gürültüden, koşuşturmaca dan sıkılarak, dinlenmek amacıyla kentlerden uzaklaşmakta ve kırsal alanlarda zamanlarını geçirmektedir. Bu durum kırsal turizmin canlanmasına olumlu katkı sağlamaktadır. Yerel idarelerin kentten kıra turistik amaçlı bu tip kısa süreli ziyaretleri daha çekici hale getirmek için kırsal turizm konusuna daha fazla eğilmeleri gerekmektedir. Bu kapsamda hazırlanan çalışmanın öncelikli amacını; ülkemiz ekonomisine sayısız katkıları bulunan kırsal turizmin, yerel kalkınmada ne gibi etkilerinin olduğunu gözler önüne sermek oluşturmaktadır. Bu amaç kapsamında kırsal turizmin kırsal kalkınmaya etkileri incelenirken özellikle kırsal turizmin yerel yönetim birimlerine ne düzeyde ekti edeceği konusunda genel bir değerlendirilmeye yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Kırsal Turizm, Yerel Kalkınma, Yerel Yönetimler

Jel Kodu: L83,Z32,H75

THE ROLE OF RURAL TOURISM IN LOCAL DEVELOPMENT AND LOCAL GOVERNMENT

ABSTRACT

Countries need development policies to keep themselves alive in a changing and developing world. The tourism sector, together with globalization, has become an important actor in the development policies of the countries. In particular, the effective use of the rural development tools by the local administrations in the country creates the potential to be an important tool in promoting the rural development as well as the region. Considering rural development in this context and effective use of local administrations by other stakeholders will contribute positively to the economic development of locally and indirectly the country. Nowadays people are getting away from the cities in order to relax from the noise of city life, rushing and running, and spend their time in rural areas. This situation contributes positively to the revival of rural tourism. Local governments need to be more interested in rural tourism in order to make such short-term visits to the city more attractive. The primary purpose of the work prepared in this context is; rural tourism, which has numerous contributions to the economy of our country, reveals what kind of effects it has in local development. When the effects of rural tourism on rural development are examined within this scope, a general evaluation is given to the extent to which the rural tourism local government units will be brought into effect.

Keywords: Tourism, Rural Tourism, Local Development, Local Governments

Jel Codes: L83,Z32,H75

¹ Yrd. Doç. Dr., GOÜ, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, ahmetguvenn@gmail.com

² DMO - Merkezi Satın alma Uzman Yrd, Maliye Bakanlığı, battaldulger@gmail.com

GİRİŞ

Yerel kalkınma; kırsal alanlarda yaşayan insanların sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan değişime uğrayarak refah düzeylerinin geliştirilmesini amaç edinen kalkınma türüdür. Bu kalkınma aynı zamanda kentsel alanlardaki fiziksel ve toplumsal altyapının kırsal alanlarda da oluşturulabilmesini hedefler. Kırsal turizm ise kent dışında yapılan turizm çeşitlerini belirtmektedir. Kırsal turizm; günümüzde hem kalabalık turizm merkezlerinden kaçmak hem de kırsal alanlardaki doğal güzellikleri görerek dinlenmek isteyen turistler için yeni bir fırsattır. Ayrıca, kırsal alanlardaki ekonomik yapıyı güçlendirmek için yeni bir stratejik alan ortaya çıkarmıştır. Yerel kalkınma beraberinde kırsal turizmi geliştirecek olup, en temel olarak bölge halkına iş imkanı sağlayarak ekonomik olarak katkıda bulunacaktır. Bunun yanı sıra kırsal alanlarda ki toplumun yörelerine özgü kıyafetler, yemekler, çeşitli el sanatları tanıtılarak bölgeye turist çekilecek, böylece o bölgenin kalkınmasına vesile olacaktır. Bu süreçte yerel yönetim birimleri paydaşlarıyla beraber kırsal turizmi canlandırarak hem bölgenin tanıtımına hemde kırsal kalkınmaya destek vererek kırsal kalkınmadan gelecek olan geliri yerelde yaşayan ve dışarıdan gelecek olan ziyaretçilerin daha konforlu bir şehirde zaman geçirmeleri için kullanmasına olanak verecektir. Bu sayede kırsal kalkınma, kırsal turizm ve yerel yönetimler birbirlerini destekleyerek bu konulardan etkilenenlere olumlu katkılar ortaya koymuş olacaktır.

Hazırlanan bu çalışma, kırsal kalkınma konusunda kırsal kalkınma aracı olarak kabul edilen kırsal turizmin önemini yerel yönetimler özelinde ele almaktadır. Özellikle kırsal turizm konusunu yerel yönetimlerin bu aracı hem bölgenin kalkınmasında hemde yerel hizmetlerin sunumunda ve yerelin tanıtımında bir kaynak olarak kullanabileceği bir potansiyel olarak görülmektedir. Bu potansiyelin iyi değerlendirilmesi pek çok tarafa olumlu katkılar sağlayacaktır.

Bu amaç kapsamında hazırlanan çalışmada üç temel bölüm bulunmaktadır. İlk bölümünde kırsal turizmden bahsedilmektedir. Bu kapsamda ilk olarak kırsal turizmi oluşturan kırsal alan ve turizm kavramları terminolojik olarak açıklanacak olup turizm çeşitleri ele alınmaktadır. Yine bunun yanı sıra günümüzde yeni bir kavram olarak ortaya atılan eko turizmde üzerinde durulmaktadır. Ayrıca kırsal turizmde topluma daha iyi hizmet verebilmek için üzerinde durulması gereken ilkeler sıralanmaktadır. İkinci bölümde ise ülkelerin temel hedefi olan kalkınma tanımlanarak unsurlarından bahsedilmektedir. Terminolojik olarak yerel kalkınma belirtildikten sonra ise kırsal turizmin yerel kalkınmada ne gibi etkilerinin olduğu açıklanacaktır. Son bölümde ise yerel yönetimler açısından kırsal kalkınma aracı olarak kullanılan kırsal turizmin rolü ve önemine yer verilmektedir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Turizm

Sanayi Devrimi'nin bir sonucu olarak ortaya çıkan turizm kavramını tanımlamak için yapılan çalışmalar 19. yüzyılın sonlarına kadar uzanmaktadır ve bu alanda ki ilk tanımlamayı Guyer-Feuler yapmıştır. “Turizm; gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve toplulukların birbirlerine daha çok yaklaşmasına olanak veren ‘modern’ çağa özgü bir olaydır.” (Maviş vd., 2015: 2). Turizm, Latince kökenli bir kelime olup, dönme anlamına gelen “tomus” sözcüğünden türeyen Fransızca “tourismo” kelimesinden çıkarılmıştır (Hazar, 2007:3).

Türk Dil Kurumu ise turizmi, dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan gezi olarak tanımlamıştır (TDK 1988: 1449). Dünya Turizm Örgütü (WTO) de yapmış olduğu tanımlamada turizmi; “insanların yaşadıkları çevrenin dışındaki bir yerde yirmi dört saatten az ve bir yıldan fazla kalmamak şartıyla, eğlence, iş, sağlık, boş zaman ve spor gibi çeşitli amaçlarla gerçekleştirdiği faaliyetler” olarak belirtmiştir (WTO, 1995:15, aktaran Uçar, 2010: 6). Turizm, insanların boş zamanlarını değerlendirmek amacı ile yapılan seyahattir. Maddi bir kazanç elde etmeksizin ve politik faaliyetlerde bulunmaksızın toplu veya bireysel olarak yapılan seyahatlerde gidilen yerde en az bir gün, ya da bir geceleme yapılmaktadır. Bu süre içinde dinlenme, eğlenme, merak, spor, din, sağlık için yapılan ziyaretler, kültürel faaliyetler, dost ve akraba ziyaret etme gibi etkinliklerden en az birinin gerçekleştirilmesi şeklinde görülmektedir. Turizm ise bu süreç içinde ortaya çıkan ihtiyaçlar ile ilişkileri kendisine konu alan sosyal, ekonomik ve kültürel bir faaliyet ve bir

hizmet endüstrisidir (Akıllı, 2004: 18-19). Turizm denildiğinde aklımıza deniz ya da sahil gelmektedir. Ancak turizm kesinlikle bunlardan ibaret değildir. Bu nedenle turizm çeşitlerinden bahsetmekte yarar vardır. Turizm, birçok bakımdan türlere ayrılmaktadır: Turizme katılanların yaşlarına göre, sosyo-ekonomik yapılarına göre, ziyaret edilen yerlere göre veya katılanların amaçlarına göre vb. ayrımlar yapmak mümkündür. Bu ayrımları sınıflamak gerekirse;

Deniz Turizmi: Talebin en fazla olduğu turizm türüdür. İnsanların zihnindeki deniz-kum-güneş üçlüsü bu turizm çeşidinin içerisinde. Türkiye'deki turistlerin yaklaşık %60'ı bu turizme yönelik seyahat etmektedir (Maviş vd., 2015: 21).

Kongre Turizmi: Son yıllarda yapılan çalışmalar doğrultusunda düzenlenen kongrelere katılmak amacıyla yapılan seyahatler ciddi oranda artış göstermiştir.

Termal Turizmi: Sağlık turizminin bir çeşidi olarak karşımıza çıkan termal turizm, insanların sağlığını koruma veya iyileştirme amacıyla termal tesislere gitmesi şeklinde gerçekleşir. Termal turizm sadece bu yönü ile kalmamakta, yapılan tesislerde turistlerin barınma, beslenme ve eğlence gereksinimleri de karşılanmaktadır (Kozak, 1992: 33).

Yat Turizmi: yabancı yatların gezi amacıyla Türk limanları ve karasularında seyretmeleri şeklinde gerçekleştirilir.

Mağara Turizmi: Herhangi bir plansızlığın ya da güvenlik zafiyetinin telafisi mümkün olmayan sonuçlara neden olacağı mağaralar, turistler için her geçen gün ayrı bir önem kazanmaktadır. Ayrıca ülkemiz Avrupa ülkeleri arasında mağara zenginliği bakımından ilk sırada bulunmaktadır (Oktayer vd., 2007: 138).

Dağ ve Kış Turizmi: İnsanlar tatil amacıyla yazın sahil kesimlere gidebileceği gibi kışın da kış turizminin yapıldığı ya da dağcılık sporunun yapıldığı vb. yerlere seyahat etmektedirler (Küçük, 2012: 12).

Av Turizmi: Avlanmak üzere seyahat eden turistleri kapsayan bu turizm için ülkemizde yaban hayatı korumak amacıyla yasalarla kısıtlamalar getirilmiştir.

Golf Turizmi: Gelir düzeyi yüksek insanlara hitap eden golf turizmi ise yakın gelecekte önemli bir yatırım aracı olarak düşünüldüğünden ülkeler bu turizm türünde projeler yapmaktadır (Tengilimoğlu vd., 2002: 11).

İnanç Turizmi: Bu turizm çeşidi ise insanların inandıkları dinler çerçevesinde kutsal sayılan yerleri ziyaret etmesi şeklindedir. Kuşkusuz en önemli örnek Müslümanların hac ibadetini gerçekleştirmek için Mekke ve Medine şehirlerini ziyaret etmeleri gösterilebilir.

Yayla Turizmi: En çok Doğu Karadeniz Bölgesinde yapılan bu turizm, yılın belirli 3-4 ayında dağ tepelerindeki düzlüklerde gerçekleşmektedir. Önceden mera olarak kullanılan bu araziler son zamanlarda yapılan çalışmalarla turizme olanak sağlamış ve Türk kültürünün tanıtımında rol oynamaktadır (Maviş vd., 2015: 26).

Akarsu Turizmi: Akarsuların av turizmi, rafting yüzme vb. gibi rekreatif amaçlarla kullanılmasıdır (Maviş vd., 2015: 26)

Kültür ve Tarih Turizmi: Tarihten izler taşıyan bölge veya yapıların turistik amaçla kullanılmasına tarih turizmi, bir bölgenin insanların kültürünü yansıtan değerlerin turistlere sunulmasına da kültür turizmi denmektedir.

Spor Turizmi: Sportif organizasyonlara hem katılanların hem de seyretmek amacıyla seyahat edenlerin gerçekleştirmiş oldukları turizm şeklidir (Hazar, 2007: 51).

Festival Turizmi: Kültürel ve sanatsal faaliyetler, sergiler, fuarlar veya alışveriş gibi amaçlarla düzenlenen festivaller, çoğu zaman bölgenin kültürünü yansıtarak turistlerin ilgi odağı olmaktadır.

1.2. Ekoturizm

Turizm ilk zamanlarda sadece ekonomik olarak ele alınmış olup sosyal, kültürel ya da çevresel özellikleri göz ardı edilmiştir. Son araştırmalarda ise yapılan turizm çeşidinin sürdürülebilir olması için toplumsal ve fiziki çevre üzerindeki etkilerinin sorgulanması gerektiği savunulmaktadır (TODEG 2010: 48). Ekoturizm ise doğayı temel alarak yapılan turizmdir. Ekoturizm bir diğer tanımıyla, doğal çevre ile turizm faaliyetini bağdaştıran, çevrenin olumsuz etkilenmesi konusunda sorumluluk güdüsü ile hareket etme esasına dayalı turizm faaliyetidir (Turizm Bakanlığı, 1999: 46). Doğaya dayalı turizm, yeşil turizm, bilinçli turizm, yumuşak turizm gibi isimlerle anılan ekoturizmi ilk kullananlardan biri olarak kabul edilen Hetzer -1965 yılı- ekoturizmi dört temel ilkeye dayandırmıştır (TODEG, 2010: 49):

- Çevresel etkileri en aza indirme
- Ev sahibi ülkenin kültürüne saygı duyma
- Yerel topluma faydaları maksimuma çıkarma
- Turist tatminini en üst düzeye çıkarma

Ekoturizm ilk olarak doğa temellidir ve turizm faaliyeti esnasında çevrenin zarar görmemesini, korunmasını amaç edinmiştir. Bunun yanı sıra ekoturizm yapılırken çevresel eğitimlerinde verilmesi gerektiğini savunulur. Aynı zamanda da sürdürülebilirlik – Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yapılan tanımlamaya göre; gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama olanaklarının ellerinden alınmadan, şimdiki neslin ihtiyaçlarının karşılanması süreci (aktaran Harris, 2000: 5, çeviren Özmeye)- düşüncesine önem verilerek bu turizm gerçekleştirilmelidir.

1.2.1. Kırsal Alan

Türkiye’de 1924 tarihli Köy Kanunu’na göre 20.000’den daha az nüfusa sahip yerleşim birimleri kırsal alan olarak tanımlanmaktadır. Bu alanlarda ekonomik faaliyetler genellikle doğal kaynakların kullanımı ve değerlendirilmesi şeklinde gerçekleşir. Ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme süreçleri buralarda yavaş ilerlemektedir. Örf ve adetlerine bağlı olan bu bölgelerde yüz yüze ilişkiler önemini korumakta ve teknolojik gelişmelerin toplumsal hayata yansması daha uzun bir zaman almaktadır (DPT, 2000). Kırsal alanlar, sosyo-ekonomik nitelikleriyle de kentsel alanlardan farklılıklar göstermektedir.

1.3. Kırsal Turizm

Kırsal turizm, nüfusun az olduğu ve ekonomik sıkıntılar dolayısıyla göçe maruz kalan kırsal alanlarda her mevsim yapılabilen bir turizm çeşididir. Bu turizm aynı zamanda kültürel değerlerimizin gelecek nesillere aktarılmasına yardımcı olmaktadır (Cengiz ve Akkuş, 2012: 61). Turizm çeşitlerinden çoğu, yıl içerisinde iklimle bağlantılı olması nedeniyle her mevsim yapılamaz. Turizmin yıl içerisindeki dağılımını belirlemek için bazı faktörler vardır. Bunların arasında coğrafi koşullar, turistlerin talepleri, yapmak istedikleri turizm türü veya o ülkede ya da dünyada yaşanan sıra dışı olay turizmi etkileyen faktörlerden bazılarıdır (Soykan, 2002: 2). Ancak kırsal turizm, mevsimlik olma özelliği olmayan turizm çeşididir. Her mevsim yapılabilir.

Turizm dendiğinde akla gelen ilk tür olan deniz turizmi beraberinde, turistleri belirli yerlere çekerek yığılmalara neden olmaktadır. Böylece hem gelişme hem kalkınma hem de tanıtım olgusu bazı bölgelere özgü gerçekleşmektedir. Kırsal turizm ise bu yoğunluğu azaltarak turistlere farklı imkanlar sunup diğer bölgelerinde kalkınmasına, tanıtılmasına turizm faaliyetine katılmasına yardımcı olmaktadır. Turistlerin kırsal alanları seçmesindeki neden; ormanların, dağların, pınarların, yani doğanın güzelliklerinin görülmesi, farklı kültürleri tanımak istemelerinin yanında burada yapılan tarım ve hayvancılıkla beraber yiyeceklerin doğal olarak üretilmesidir. Turistlerin bu gibi yerlere geziler düzenlemesi, buralarda yaşayan halkın sahip olduğu bu değerlere sıkı sıkıya bağlı olup bunları koruması temiz tutmasına vesile olmaktadır (Soykan, 2000: 25).

Kırsal turizmin bölge halkına yararlarına bakacak olursak; ilk olarak turizmin gelişmesi için bölgeye yapılacak yatırımlar hem kamu hizmetlerini artıracaktır hem de halkın kişisel gelirlerini de artıracaktır. Bunun yanı sıra bölgedeki el sanatları gelişir ve esnaf ve sanatkar sayısı artar. Yöre

gelen turist sayısına orantılı olarak tarım ürünlerinde arz talepleri karşılayamayacak ve bu doğrultuda halk toprağı daha çok işleyecektir. Aynı zamanda yeme-içme, konaklama vb. tesisler çoğaltılarak, bölgenin kalkınmasına yardımcı olacaktır. İnşaat sektörünün gelişmesine paralel olarak da yan sektörlerde de iş imkanı ortaya çıkar. Böylece, yöresel halk birçok şekilde gelir kazanma olanaklarına sahip olur (Ün vd., 2012: 3).

Piknik ve kamping alanları, plajlar, motel, otel ve tatil köyleri de kırsal turizmin kapsamına girmektedir. Bu tür alanlar oluşturulması esnasında bilinçli bir planlama gerekmektedir ve planlar bu yapıların, doğa içinde eritilmeleri, doğa ile bir bütünlük oluşturması şarttır. Bu doğrultuda aşırı kullanım ya da bu alanlara fazla yüklenme, yararından ziyade ciddi zararlara sebebiyet verebilir (Koç ve Şahin, 1999). Tüm bunlara engel olmak için kırsal turizm belirli ilkeler etrafında sürdürülmelidir (Sharpley ve Sharpley, 1997 aktaran Ün vd., 2012: 2).

Kırsal turizm kavramıyla alakalı başlıca kavramalara bakmak gerekirse bunları kısaca şu şekilde özetlemek mümkün olur.

Gelişim: Kırsaldaki turizm gelişimi, koruma ve ayağa kaldırma amaçlarına yönelik olmalıdır.

Yararlanma: Turistlerin kırsaldan daha çok yararlanmalarını sağlama faaliyetleri, kırsalın özelliğini, güzelliğini, kültürünü, tarihini ve yaban canlılarını merkez alan etkinliklere yöneltilmelidir.

Kırsal Ekonomi: Turizme yönelik yapılan yatırım, kırsal ekonomiyi desteklemeli, fakat hem yoğun kalabalıktan ve erozyon ile aşırı kullanma dolayısıyla turizm kaynaklarına zarar vermekten kaçınmak için hem ekonomik ve hem de başka yararları yaygınlaştırmak için coğrafi olarak daha geniş çapta yayılmanın ve ziyaretlerin en yoğun olduğu dönemlerin dışına yöneltilmelidir.

Tasarım: Yeni turizm alanlarının planlanması, turistik yerlerinin saptanması ve yönetilmesi, peyzaja uygun olmalı ve mümkün olmalıdır.

Koruma: Kırsaldaki turizmden yararlananlar, bu turizmin en değerli varlığı olan kırsal korunmasına ve zenginleştirilmesine katkıda bulunmak için koruma ve ayağa kaldırma politikalarına ve gerekli desteğı sağlamalıdır.

Pazarlama: Turizm sanayisinin tanıtım, bilgilendirme ve pazarlama girişimlerinde insanların kırsala yönelik anlayışlarını ve ilgilerini geliştirerek onları takdir etme ve yararlanma duygusuna ulaşmalarını sağlamaya çalışılmalıdır.

İnsanları kırsal turizme yönelten en önemli neden, doğal yaşam ile iç içe olarak kendilerini daha iyi hissetme, rahatlama ve kırsal alanlarda yaşamaya duyulan ilgidir. Bununla birlikte kırsal alanlarda düzenlenen çeşitli etkinlik ve festivallere katılma ve özellikle doğal tarımsal ürünlere duyulan ilginin de kişileri kırsal turizme yönelttiğı söylenebilir (Albayrak, 2013:132). Yerel kalkınmanın sağlanmasında itici sektörlerden biri olan turizm bir yandan ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmeyi hedeflerken diğer taraftan da tarihi ve kültürel alanların korunması ve restore edilmesi, çekiciliğı olan ekolojik alanların korunmasını hedefleyip kültürel zenginliklere dikkat çekerek kültürel geçmişe olan ilgiyi canlı tutacaktır (Küçük, 2012: 36)

2. YEREL KALKINMA

Gelişme anlamında kullanılan kalkınma kelimesi insanların zihninde genellikle ekonomik açıdan değerlendirilmektedir. Bir ülkenin ya da bölgenin ekonomisindeki büyüme ya da bunun göstergesi olarak kişi başına düşen milli gelirin artması o bölgenin kalkındığının göstergesidir. Bu bakış açısı yanlış olmamakla birlikte eksik kalmıştır. Kalkınma kelimesi ekonomik anlamın yanında sosyal, siyasal ve kültürel manada ilerleme, büyüme anlamına da gelmektedir (Bilgin, 2002: 3).

Kalkınma nicel ve nitel bir olgudur. Ekonomik büyümedeki sayıların büyümesinin yanında insani gelişmişlik düzeyinin yükselmesi, toplum refahının artması, insanların yaşam koşullarının iyileştirilmesi de kalkınma kelimesinden çıkarılmaktadır. Kalkınmanın gerçekleştirilmesi için üç farklı unsurun da iyileştirilmesi gerekir (Tolunay – Akyol 2006:118). Bunlardan ilki insanların mal ve hizmet ihtiyaçlarının üretilerek ya da karşılanarak toplumsal refahı artırmak anlamına gelen ekonomik kalkınmadır. Sağlık, eğitim, altyapı vb. gibi daha çok hizmet sektöründe faaliyet gösteren sosyal yaşam koşullarının iyileştirilmesini amaçlayan bir diğer unsur da sosyal kalkınmadır. Sonuncusu ise,

insan kalkınması ya da bir diğer adıyla beşeri kalkınmadır. Bu kalkınma ise tüm insanların kendi potansiyellerinin farkında olarak, ülkenin veya toplumun refahını artırmak için çabalamasıdır.

Yerel kalkınma; kent, metropoliten alan ve alt ulusal bölge olarak tanımlanan topluluktaki herkesin yaşam kalitesini artıran ve ekonomik yararları yükselten sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek için yerel otoritelerin, özel sektörün, kar amacı gütmeyen kurumların ve yerel halkın birlikte çalışması şeklinde tanımlanmaktadır (Kaypak, 2013: 203). Yerel kalkınma, belli bir bölgedeki kaynakların ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan ele alarak kamu ve özel sektör iş birliği ile yörede, planlı ve programlı uygulamalar sonucunda mevcut durumu geliştirerek belirlenen hedeflere ulaşılmasıdır (Küçük, 2012: 39). Yerel kalkınmanın amacı sosyal paydaşların katılımını ve istihdam olanaklarını arttıracak politikaları uygulayabilmesi için yerel örgütlerin kapasitelerini güçlendirecek katılımcı bir çevre yaratmaktır. Dünyanın birçok bölgesinde yerelleşme süreci ve demokratikleşme; yerel yönetimlerin kendi toplumları için ekonomik büyüme yolunu belirlemelerinde oynadıkları rolü arttırmıştır. Toplumların sosyal ve ekonomik refahının artırılmasında yerel merkezli olarak yürütülen faaliyetlerin uygulanması ve tasarlanmasının arkasındaki en temel mekanizmalar yerel sosyal iletişimin teşvik edilmesi, devlet ve sivil toplumun yönetsel kapasitelerinin güçlendirilmesidir (ILO, 2013:2, aktaran Topkaya, 2015: 649).

Kırsal turizmin kırsal kalkınmaya etkisi daha çok bölgedeki tarihi, doğal ve kültürel yapı ile doğru orantılıdır. Günümüzde kırsal turizm, kırsal alanlarda tarımla geçinen insanlara ikincil bir gelir kaynağı sağlamaktadır (Soykan 2000: 22). Türkiye'nin son yıllardaki sosyo-kültürel ve ekonomik kalkınma sürecinde, modernleşme çabaları, sanayileşme ve sosyo-ekonomik dönüşümün bir sonucu olarak, kent ile kırsal alanlar arasında gelişmişlik farklılıkları belirgin bir hale gelmiştir. Kırsal alanlar, sosyo-ekonomik yapılarından dolayı kentlerin gelişme hızını yakalayamamıştır. Türkiye'de kalkınma politikaları her ne kadar aradaki bu farkın en aza indirilmesini amaçlasa da, istenilen hedefe ulaşamamış, gelişmişlik farkı makul seviyede azaltılamamıştır. Ancak bu politikalar, kırsal alanın gelişmesi ve kırsal alanlarda yaşayan insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından bazı gelişmeler kaydetmiştir (Çeken vd., 2007). Kırsal turizmin gelişmesiyle birlikte bölgede, turizmde istihdam edilen kişilerin mesleki bilgi ve becerilerinin gelişmesine yönelik eğitim verilmekte ve böylece kırsal alanlarda eğitim düzeyi olumlu yönde etkilenmektedir. Turizmin gelişmesine paralel olarak bölgedeki yatırımcıların artması, iş gücü talebini arttırdığı gibi bölgede istihdam olanaklarını da arttırmaktadır. Turizme bağlı olarak mal ve hizmetlerin üretimi de artacağı için ihtiyaç duyulan çalışan sayısına da talep artacaktır. Böylece, tarım yatırımlarının artması da yeni bir çalışma alanı oluşturacaktır (Uçar 2010: 58).

Bir bölgede turizmin artmasıyla beraber su, enerji, ulaşım veya haberleşme olanakları bu bölgede yaşayan yerel halkın ihtiyacını karşılayamayacak seviyeye geleceğinden bölgeyi kalkındırma amacıyla yatırımlar yapılacak olup insanların daha modern şekilde yaşamalarını sağlanacaktır. Kırsal alanlarda turistlerle karşılıklı iletişime geçen kırsal nüfusta, ekonomik değişimin yanı sıra sosyolojik açıdan da bazı farklılıklar gözlemlenir. En belirgin olarak bu etkileşimde bilgi akışı meydana gelir. Kırsal kesim, yeni insanlar tanıyıp farklı kültürler tanır, turistler ise doğal yaşantıyı gözlemlemesinin yanında farklı yaşantıları görmektedir. Kırsal turizm ayrıca köydeki adet ve geleneklerin tanıtılması hususunda büyük önem taşımaktadır. El sanatları, kır düğünleri, yöresel yemekler, kültürel sporlar gibi faaliyetlerle kırsal kesim kendini ülkeye ve hatta dünyaya tanıtmaya fırsatına sahip olur. Bir diğer açıdan bakıldığında; kırsal alanlarda sanayileşme ve yatırım düzeyinin zayıf olması, özellikle tarımsal faaliyetlerin belli aylarda yoğunluk kazanması ve tarım faaliyetlerinin azaldığı mevsimlerde bu sektörde çalışanların tekrar işsiz kalmaları sebebiyle işsizlik oranı oldukça yüksektir (Usta, 2001, aktaran Uçar, 2010: 59). Bunun sonucunda kırsal alanlarda yaşayanlar yeni bir iş bulabilmek umuduyla kırdan kente göç etmek zorunda kalmaktadırlar. Kırsal turizmin yaygınlaşmasıyla, kırsal kalkınma gerçekleşecek olup; beraberinde kırsal kesim göç etmeyecek olup şehirlerdeki göçün getirdiği sorunları ortadan kaldıracaklardır. Bunlara örnek olarak şehirlerdeki nüfus artış hızı azaltılacak, gecekondulaşma ya da çarpık kentleşme engellenecek olup aşırı nüfus sebebiyle oluşan gürültü kirliliği vb. zararlar azaltılarak kentsel nüfusa daha modern bir yaşam sunulacaktır.

3. YEREL KALKINMADA KIRSAL TURİZM ve YEREL YÖNETİMLER

Kalkınma teori ve politikalarında yaşanan gelişme ve değişimler sonucunda 1990'lı yıllardan itibaren kalkınma kavramı yeni bir içeriğe bürünmüş ve bu kapsamda yukarıdan aşağıya kalkınma politikalarından aşağıdan yukarıya doğru kalkınma politikalarına doğru bir geçiş olmuştur (Tiktikçigil, 2009: 715-716). Bu süreç merkezi idare yerine yerel idarelerin kalkınma politikalarına dahil olmasını gerekli kılmıştır. Kırsal turizmin bir kalkınma aracı olarak kabul görmesi, yerel yönetimler için bu konunun potansiyel bir kalkınma aracı olarak görülmesini sağlamıştır.

Yerel yönetimler denildiğinde akıllara öncelikle yerel düzeyde hizmet sunan bölgede yaşan insanların mahalli nitelikli ihtiyaçlarını karşılayan birimler gelmektedir. Bu kapsamda temel görevleri genel olarak; yerel halka yönelik olarak gerçekleştirilen eğitim, sağlık, konut, ulaşım ve kentsel altyapı, imar, su ve kanalizasyon, çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık, sosyal ve kültürel hizmetler olarak sıralanmaktadır (Sezer ve Vural, 2009:800). Oysa yerel yönetimlerin bu görevleri dışında küreselleşen dünyayla birlikte her geçen gün önemi artan, yeni görev ve sorumluluklar üstlenen yönetim birimleri olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Yerel yönetimlerin temel görevleri arasında yer alan bölge halkının refah ve mutluluğunu karşılama görevi beraberinde yerel kalkınma konusunda görevler almasına neden olmuştur. Diğer bir ifadeyle küreselleşen dünyanın en önemli sorunları arasında yer alan ve çok sayıda kişi ve kurumun üzerinde yoğunlaştığı kalkınma konusu yerel yönetimlerinde ilgilendiği- ilgilenmek zorunda olduğu konular arasında görülmektedir (Şahin ve Güven, 2011:226).

Yerel yönetimlerle ilişkilendirilmeye çalışılan yerel kalkınma kavramı, bölgede, yerelde ya da yörede mevcut olan doğal, ekonomik, kültürel, teknolojik ve beşeri kaynakların kullanılması yoluyla mahalli düzeyde sunulan fırsatları, yerel aktörlerden faydalanarak en üst düzeye çıkarma faaliyetleri olarak tanımlamak mümkündür (Çarkçı, 2008: 59). Bu süreç içinde yerel yönetimlerin paydaşlarıyla birlikte süreci etkin yönetmesi hem bölge insanına hem de bölgenin tanıtımı ve ekonomik gelişimine önemli katkılar sağlayacaktır. Yerel kalkınmada yerel yönetimlerin önemli uygulama birimi olarak karşımıza çıkmasının en önemli nedeni; yerel halka en yakın birimler olarak planladıkları harcama ve yatırımların doğrudan yerel halka yönelik olması ve bu nedenle halktan daha kolay destek bulmalarından kaynaklanmaktadır (Şahin ve Güven, 2011: 229). Yerel kalkınma konusunda kırsal turizm aracını iyi kullanabilen bir yerel yönetim bu sayede hem kendi ekonomik gücünü artırmakta, hemde bölgede yaşayan insanlara daha iyi hizmet sunma olanağına erişmektedir. Bölgesel tanıtımın gerçekleştirilmesi yoluyla hem turist sayısında artışı sağlanmakta hemde yerel kalkınmadan hareketle genel kalkınmaya katkı sağlanmaktadır.

Yerel yönetimlerin kırsal kalkınmayı hedefleyen kırsal turizme yönelik faaliyetleri onlara yeni görevler yüklemektedir. Daha modern bir alt yapı ve çevre düzenlemesi, yoğun tanıtım faaliyetleri, artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılama sorunu gibi birçok faktörün ilk başvuru kaynağını yerel yönetim birimleri oluşturmaktadır. Karşılıklı bir etkileşimin yaşandığı yerel yönetim kırsal kalkınma faaliyetlerinde kazananlar birçok taraf olmaktadır. Bu nedenle yerel idarelerin kırsal turizmi canlı tutacak, araç ve politika ve planlara yer vermeli kırsal turizmden hareketle kırsal kalkınmaya destek olması gerekmektedir.

SONUÇ

Yerel kalkınma ile kırsal turizm arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Kırsal turizm, yerel kalkınma içerisinde ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesinde en çok öneme sahip konular arasında gelmektedir. Türkiye gerek bulunduğu jeopolitik konum gerekse sahip olduğu doğal güzellikler bakımından turizm konusunda önemli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyeli her mevsimde etkin kılabilen kırsal turizm de ülkemizin çoğu bölgesinde yapılabilmektedir.

Kırsal turizm; hem doğanın hem de yerel kültürün korunmasını ilke olarak benimsediği gibi, kırsal kalkınmaya katkıda bulunma, kırsal yerel idarelere, belde belde ve köy sakinlerine ve çevresinde yaşayan insanlara ek gelir sağlama, iç göçü önleme ve kültürel mirasın yaşatılmasına destek verme gibi özelliklere sahiptir (Çeltek 2004: 35).

Türk misafirperverliğini, odasını turiste vererek, suyunu, ekmeğini paylaşarak, kiliminin nasıl dokunduğunu, peynirinin nasıl yapıldığını öğreterek, düğününe turisti konuk ederek, kırlarının el

değmemiş güzelliklerini turiste gezdirerek en iyi biçimde kanıtlayan da yine kırsal turizmdir (Soykan 2003: 9). Kırsal turizm, hem ülkemizde işsizlik oranını azaltmak hem kırsal alanlarda yaşayanlara yeni bir iş alanı oluşturmaktadır. Kadının istihdam edilmesine vesile olan kırsal turizm; kırsal kesimde yaşayan yerel halkta girişimcilik ruhunu tetikler, yerel ekonomilere girdi kazandırır. Bu nedenle kırsal turizm, ekonomik sektörleri harekete geçirip, bölge ve ülke düzeyinde kırsal kalkınmaya destek veren önemli bir güçtür (Soykan 2002: 11).

Türkiye’de kırsal turizmden gerçek anlamda verim alabilmek ve sürdürülebilir kılmak için plan ve proje gerekmektedir. Kamu kurumlarından ve sivil toplum örgütlerinden temsilciler, yerel yöneticiler, yerel halk ve profesyonel turizm uzmanları bir program dahilinde birlikte hareket etmelidirler. Bu süreçte yerel idarelere de büyük görevler düşmektedir. Yerel düzeyde önemli yönetsel görevleri bulunan bu birimlerin bölgenin tanıtımı ve bölgeye kırsal turizmle ekonomik kaynak temini konusu başta olmak üzere turist sayısının artması ve gelen insanların rahat ve konforlu bir şekilde ağırlanabilmesi için gerekli alt yapı-üst yapı çevre düzenlemesi vb. hizmetleri zamanında ve yerinde yaparak kırsal turizme ciddi destek sunması gerekmektedir. Yerel idarelerin sınırlı kaynağa sahip olması kendi asli görevlerini daha zor yerine getiriyor olması kırsal turizm için bir engel değildir. Kırsal turizm bu alanda yapılacak harcamaları finanse etme potansiyeli olan bir alan olduğu için yerel idareler ve paydaşlarının bu konuyu bir ekonomik kayıp-maliyet olarak değil ekonomik, sosyal ve kültürel bir getiri olarak görmeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akıllı, H. (2004). Ekoturizmin Sosyo-Kültürel Ekonomik Yönetimsel ve Çevresel Etkiler Bakımından İrdelenmesi: Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı Örneği, Akdeniz Üniversitesi Yayınları, Antalya
- Albayrak, A. (2013). Alternatif Turizm, Detay yayıncılık, Ankara
- Bilgin, M. (2002). Yerel Yönetimlerin Bölgesel Kalkınmadaki Etkinliği: Göller Bölgesi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 2
- Cengiz, G. ve Akkuş Ç. (2012). Kırsal Turizm Kapsamında Yöre Halkının Kalkındırılması: Erzurum Örneği, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt 14, Sayı 22
- Çarkçı, A. (2008) Ulusal Kalkınma için Yerel Teklifler : Ulusal Kalkınma için Yerel Uygulama Modelleri, Şehir Yayınları, İstanbul.
- Çeken, H., Karadağ L., Dalgın T. (2007). Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye’ye Yönelik Teorik Bir Çalışma, Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 1
- Çeltek, E. (2004). Kırsal Turizm ve Tokat İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin S.W.O.T. Analizi, Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2000). Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara
- Harris, J. M. (2000). Basic Principles of Sustainable Development. Global Development and Environment Institute Working Paper, Tufts University, USA; Çeviren Özmete, Emine
- Hazar, A. (2007). Spor ve Turizm, Detay Yayıncılık, Ankara
- ILO, (2013). Local Development Strategies, Part 9, The Informal Economy and Decent Work: A Policy Resource Guide, Supporting Transition to Formality, International Labour Office, Geneva
- Kaypak Ş. (2013). Yerel Kalkınmada Yeni Bir Anlayış: Kentlerin Markalaşması (Hatay Marka Kent Örneği), Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yerel ve Bölgesel Kalkınma: Küresel ve Yerel Bakış Açılımları, Manisa
- Koç, N. Ve Şahin, Ş. (1999). Kırsal Peyzaj Planlaması, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Kozak, N., (1992). Termal Turizm İşletmeciliği ve Önemi, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 3, Sayı 3
- Küçük, M. (2012). Turizmin yerel Kalkınmaya Etkisi, Ankara Kızılcahamam Örneği, Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara
- Maviş, F., Ahıpaşaoğlu, H. S. ve Kozak, N. (2015). Genel Turizm Bilgisi, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir
- Oktayer, N., Susam, N. ve Çak, M. (2007). Türkiye’de Turizm Ekonomisi, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul
- Sezer, Ö. ve Vural, T. (2009) “Küreselleşme Yerelleşme Etkileşimi Çerçevesinde Yerel Yönetimlerde Kalkınma Odaklı Yerel Sosyal Politikalar”, Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler: 4. Ulusal Yerel yönetimler Sempozyum Bildirileri, Cilt:II, TODAİE, Ankara.
- Sharpley, R. And Sharpley J., (1997). Rural Tourism, An Introduction, International Thomson Business Press, London

- Soykan, F. (2000). Kırsal turizm ve Avrupa’da kazanılan deneyim. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1
- Soykan, F. (2002). Kırsal Turizmin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Türkiye, I. Türkiye Dağları Ulusal Sempozyumu
- Soykan, F. (2003). Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi, *Ege Coğrafya Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1
- Tengilimoğlu, D., Sevin, H.D. ve Ak, B. (2002). Türkiye’de Sağlık Turizmi: Kaynakların Etkin Kullanımı ve Ülke Ekonomisine Katkısı, Gazi Üniversitesi Fon Saymanlığı, Ankara
- Tiftikçigil, B. Y. (2009) “Bölgesel Kalkınmada Aşağıdan Yukarıya Yönetim Anlayışı ve Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Ortaya Çıkışı”, *Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler: 4. Ulusal Yerel yönetimler Sempozyum Bildirileri*, Cilt:II, TODAİE, Ankara.
- Tolunay, A. ve Akyol, A. (2006). Kalkınma ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 2
- Topkaya, Ö., (2015). Yerel Kalkınma Stratejilerinin İstihdamı Arttırma ve Kayıt dışı İstihdamı Azaltmadaki Rolü, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 29, Sayı 4
- Turizm Bakanlığı, (1999). Turizm Terimler Sözlüğü, Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Türk Dil Kurumu, (1988). Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Türkiye Ormancılar Derneği Ekoturizm Grubu (TODEG), (2010). Orman Ekosistemlerinde Ekoturizm Çalıştayı ve 10. Yılında TODEG, TODEG Yayıncılık, Ankara
- Uçar, M. (2010). Kırsal Turizmin Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi ve Fethiye Örneği, Muğla Üniversite Yayınları, Muğla
- Usta, Ö. (2001). Genel Turizm, Anadolu Matbaacılık, İzmir
- Ün, E., Tutar, F., Tutar, E. ve Erkan, Ç. (2012). Ekonomik Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü: Türkiye Örneği, *International Conference On EurasianEconomies 2012*